

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÓ 20-ÁN

VI. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1896 AUGUSZTUS

8. SZÁM

Schwartz Sándor előadása a szakiskoláról.

A Könyvnyomdások Szakköre ezidei július havi ülését felette érdekessé tette ama körülmény, hogy ez alkalommal előadást tartott Schwartz Sándor úr, az Oesterreichisch-ungarisches Graphisches Centralblatt tulajdonosa és a bécsi nyomdásztanoncz-szakiskola aligazgatója, a szakiskolákról. Ez a dolog annál nagyobb érdeklődést keltett, mivel mi magyarok is tervbe vettük az ilyen iskola alapítását már évekket ezelőtt s valóban az ügy iránt érdeklődők nem csekély gondját képezte az, hogy miként és milyen áldozatok árán volna a szakiskola létesíthető.

Minderre megadta Schwartz úr a felvilágosítást, mert nemcsak a meglévő iskoláról tartott igen részletesen ismertető előadást, de annak megalapítását is kimerítően ismertette.

A gyűlés lefolyásáról a Hivatalos részben közölt jegyzőkönyv nyújt ismertetést; e helyen most csak magával az előadással óhajtunk foglalkozni.

Schwartz úr előadását, magyar nyelven mondott, mélyen érzett hálás köszönettel kezdte a szívélyes fogadtatásért, melyben a Szakkör és a szaktársak részesítették. Az előadást ezután német nyelven folytatta.

Kétféleképen tarthatná — úgymond — előadását: általánosságban és részletesen. Tekintettel arra, hogy mi is óhajtunk szakiskolát alapítani, — bár huzamosb ideig fogja a hallgatóság türelmét igénybe venni — a részletes előadást fogja feladatául tekinteni, hogy a tárgygyal behatóan megismertessen bennünket.

A közös ipariskolában van minden szakmabeli tanoncz, kik az általános ismereti tantárgyakon kívül nem részesülnek semminemű szaktanításban. A mi tanonczainknak pedig éppen specziális szakmára van szükségök, mi mellett az általános ismereteket amúgy is elsajátítják.

A nyomdásznak manapság — művészetünk óriási fejlettsége mellett — nemcsak sokat, de szépen is kell dolgoznia. Ennek elsajátításához pedig mindenképp iskolára, szakiskolára van szükségünk, mert a tanulást ifjú korban lehet csak biztosan, alaposan végezni s ezen az alapon képezheti csak magát tovább a munkás jóizlésű, szakértő munkaerővé.

Igen kevés tanuló van, a kinek helyes fogalma lenne arról, hogy tulajdonképen mi az ő mesterségének

az alapja. Ez ideig s még jelenleg is beállítják a tanulót a nyomda valamely osztályába; vagy a szedőterembe, vagy a gépterembe s ott tanul pár évig önmagától. Hogy milyen ez a »magántanulás«, azt sajnos tapasztaljuk; az ujonnan felszabadult szedők között van számos olyan, a ki nyomó-gépet még csak nem is látott egész tanulási ideje alatt. Így van ez a nyomó- és öntő-tanonczokkal is egyaránt.

A tanulónak mindjárt tanulása kezdetén meg kell ismerkednie az összes rokonszakmákkal. Ismernie kell a szakma minden terén a munka fény- és árnyoldalait, hogy tájékozva legyen egy szakképzett munkás minden teendőjében. Az ujságszedők ritka esetben értenek a táblázatszedéshez; arról pedig legtöbbször fogalmuk sincsen, hogyan kell valamely szedést a nyomáshoz előkészíteni, zárni, a géphez emelni stb. stb.

S mit szóljak a kizárásról? — mondja Schwartz úr tovább. — A rossz kizárás nemcsak esztetikai szempontból kárhozható, de technikai bajokat is okoz, legtöbbször a nyomónak, ki — nem értvén a szedés mesterségéhez — a legnagyobb tehetetlenséggel küzdök és sok időt veszít el, mire valahonnan előkerül a szedő, hogy a rosszul kizárt sorokat megigazitgassa.

Fölmerült szakkörökben az az eszme, hogy a kizárás könnyebb eszközlése végett ejtessenek el végkép az elválasztások, úgy, hogy a sorok egyenetlen vonalban végződjenek, mindig a teljes szóval, mint például a verssoroknál. Ez az eszme azonban nem talált eddig követőkre, mert tagadhatatlan, hogy az esztetikai szépség rovására lehetne csak az említett módon való kizárást alkalmazni.

A szakiskolának célja világosan áll előttünk összes eredményeivel s a tapasztalás bizonyítja, hogy fennállása óta sokkal nagyobb lendületet vett a nyomdász-ipar fejlettség tekintetében Bécsben s egész Ausztriában, mint azelőtt, a míg ez iskola híjával voltunk.

Belátták tehát a szakkörök, hogy egy specziális iskola nélkül tovább nem maradhatunk s megindult ez ügyben a mozgalom. A gyors elhatározás vezet a legbiztosabb eredményhez s ily elhatározással hivatott egybe 22 évvel ezelőtt az első gyűlés, melyen lelkes, egyszerűettel bíró férfiak buzgólkodtak a szakiskola megalapítása érdekében. Már az első gyűlésben kimondatott az iskola megalapítása; megválasztatott nyomban egy bizottság a terv kidolgozására s nem-

sokára elő is terjesztette ez a bizottság a kész tervezetet a gyűlésnek. Különösen sokat buzgólkodott e téren az intézet későbbi első igazgatója, Gistel Gottlieb, ki — mondhatni — látszólagos nyersesége és mogorvasága mellett is rendkívül odaadó, hű szaktárs volt és annyi önzetlen ügyszeretettől volt áthatva, hogy az iskola felállítása érdekében a legnagyobb áldozatot is örömmel hozta meg. Az iskola létesülése után ő lett az intézet igazgatója s annak rohamos fejlődése, felvirágozása legnagyobb részben az ő érdeme.

A bécsi volt az első szakiskola iparunk terén és a többi iskola alapításához mindenünnen tőlünk kérték az adatokat, melyek alapul vettek.

Hatóságilag engedélyezett tanterv szerint tanítunk, még pedig annak legszigorúbb betartása mellett. A tantárgyak ezek: nyelvtan, a nyomdászat története, számtan, kéziratolvasás, szépirás, rajz, fényképezés, szedés (minden részleteiben), nyomás (részleteivel), öntés, anyagisme, fotolitográfia, színnyomás, festékelés; ezeken kívül idegen nyelvek tanulása, nevezetesen franczia s végül az összes többi idegen nyelvek ismertetése azok ékezetére stb.-re nézve.

A kézirat-olvasás egyik legfontosabb tárgy lévén, minden tanuló egy-egy órán egyforma kéziratot kap litografált példányban, melyet felváltva s folytatva kell olvasniok; ez úton a legrövidebb idő alatt bejönnek a nehezebben olvasható kéziratok könnyű olvasásába. (Itt bemutat előadó többrendbeli ilyen sokszorosított kéziratot.)

Ezután áttér az előadó a tanterv és tananyag részletes ismertetésére; bemutatja a tanórárendet, az iskola rendszabályait; az intézet által kiadni szokott bizonyítványok mintáit; az osztályfőnökök által a szülőkhöz küldendő értesítéseket, valamint az illető tanoncz főnökéhez intézendő átiratok formulárait. Megismereti a hatóságok fontosabb rendeleteit és leiratait; az intézet ellenőrzését; az iskola-választmány, valamint a tantestület értekezleteit. Szóval az egész ügymenetre vonatkozó intézkedéseket és teendőket igen alaposan magyarázta.*

Az intézet alapítására vonatkozólag megjegyzi még az előadó, hogy kezdetben nem nagy pártfogásban részesült a terv és csak sok utánjárással voltak képesek az alapítók 92 tanulót toborzani. A tanítás céljára Bécs város tanácsa átengedte az iskolák tantermeit szivességből; utóbb már a fűtés és világítás költségeit is a város utalványozta. A tanulók száma évről-évre szaporodott s ebben az arányban segítette a szakiskolát az állam is; ez idő szerint az államsegély 2500 forintot tesz.

Az államon kívül több nagyobb testület is segítézi az intézetet, nevezetesen az ipariskolai bizottság tandíj-visszatérítés útján, továbbá a kereskedelmi és iparkamara, valamint magánosok is. Jutalmakat a kormány, a pénzügyintézetek, a nyomdatulajdonosok és ipar-testületek adnak; így vált lehetségessé, hogy az utolsó

tanévben 70 tanuló nyert részben pénzbeli jutalmat, részben pedig érmekeket, okleveleket, könyveket stb.

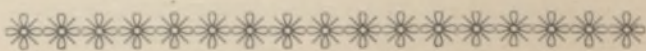
A nyomdatulajdonosok minden tanuló után 8 frt évi tandíjat fizetnek. Jelenleg a három szakiskolának összesen 500 tanulója van s az évi jövedelem meghaladja a 9000 forintot. Több mint 20 tanár működik az iskolákban, kik közül többen polgári iskolai tanárok, a kik a nyelvtani, számtani s más elméleti tantárgyakat, a szakmabeli tantárgyakat szedő-, nyomó- és öntő-szakképzés adják elő.

Minden tanév végén nyilvános iskolai vizsgálatokat tartanak az intézet növendékeivel, hogy ez által is fejleszszék az önérzetet, a törekvést és lelkesedést bennök. E vizsgák rendszerint ünnepségekkel fejeztetnek be s ez alkalommal osztatnak ki a jutalmak és kitüntetések is; ugyanitt mutatja be minden tanuló saját munkájának két példányát, mely munkákkal kiállítás is rendez az igazgatóság a nagyközönség számára.

Az előadó szerint azonban most már olyan nagy az érdeklődés a szakiskola iránt, hogy a három, egyenkint három osztálylyal bíró szakiskola már-már kevesnek bizonyul s újabban tervbe vétetett egy negyedik intézet felállítása, esetleg a meglévőknél 4-ik osztálylyal való kibővítése.

Végül még megemlíti, hogy az intézetbe járó tanulókat a tantestület nem tegezi, a mi az évek során át tapasztaltak szerint igen helyesnek bizonyult, mert a tanulóban a jobb érzés, a megbecsültség tudata s az ildomos bánásmód rendkívül elősegíti a tanulás iránti kedvet, a tanárral szemben való hálatelt engedelmeséget. »Különösen jól esik ez a mi tanulóinknak, kik bőven részesülnek a nyomdákban az afféle ékes megtiszteltetésben, mint: Du Raubersbua, — ich hau' dir áne abi!« stb.

Schwartz úr azzal az óhajjal zárja be előadását, vajha az előadottak által csak annyival szolgálhatott legyen a budapestieknek, hogy ezek után kitartással, buzgalommal láthassanak a tervbe vett szakiskola alapításához, a mihez szíve mélyéből szerencsét kíván.

A sokszorosító-ipar a milléniumi kiállításon.

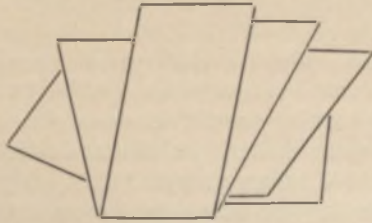
Három előbbi cikkelyünkben a sokszorosító-iparágaknak csakis ama termékeivel foglalkoztunk, a melyek a XV. csoport pavillonjában vannak kiállítva. Ezekben kiterjeszkedtünk mindenre, a mi lapunk olvasóit érdekelhette s megemlékeztünk mindenről olyan terjedelemben, a mint azt *időnk* és lapunk tere megengedte.

A katalógus nem volt még meg akkor, a mikor jegyzetünket csináltuk s mi csak mint közönséges látogató jártunk az üvegszekerények között, hogy mindent a magunk szemével láthassunk. Tehát csak azt irtuk le, a mit *láttunk* s a mit mások is láthattak és nem kértünk magunknak privilégiumot senkitől arra, hogy az *eldugott* vagy *eltakart* dolgokat is megnézhessük.

* Ezekről bővebben emlékezik meg az az emlékirat is, melyet a Szakkör szakiskolai bizottsága (Grócz Ernő előadó tollából) nyújtott be a választmánynak s terjesztett a hatóságok, főnökök és érdeklődők között. Ilyen még mindig kapható a Szakkör elnökségénél.

Nos hát, ezek az *eldugott* és *ellakart* dolgok a rendezés hátrányára esnek! Mert mit érek én azzal, ha látok egy levélfőből, egy könyvczimből, vagy bármiféle nyomtatványból egy kis részt, egy makulányt és kisül, hogy tulajdonképen nem láttam semmit. Hogy venné az ki magát, ha a képkiállításokat is olyan tablószerűen rendeznék, mint a hogy sokan a nyomtatványokat állították ki; ha például ilyenforma alakban látnók a képeket:

Felül, az első képen csinos pásztorleánynak a feje látszana, a másodikon alul pedig valami ökörláb kandikálna ki; a harmadik képen egy templomnak a tornya látszana, míg alul a negyediken megint boros hordók alkotnák a folytatást és így tovább.

Utóvégre is azok a nyomtatványok nem arra valók, hogy velök az üvegszekrények belsejét feldíszítsék, hanem azért állítják ki azokat, hogy arról ki-ki elmondhassa a maga véleményét és fogalmat alkothasson magának a *magyar ipar fejlődéséről, haladásáról*.

Mert hát ezt czélozza a milléniumi kiállítás?!...

Éppen olyan helytelen dolog az is, hogy könyvekbe ragasztott nyomtatványokat is elfogadtak. Hát mi czélja van ennek? Ki nézi, ki forgatja azokat a könyveket? Senki. Ha pedig mégis forgatnák, akkor egy hónap alatt nem lenne azokból egy ép darab sem, annyira elkopnának. Példa rá a *Wittigschlager K.* mintakönyve, a mely már kötelekkel van elzárva s a tulajdonos úr meg is hagyta a felügyelőnek, hogy csak akkor oldozza fel azt kötelei alól, ha majd a jury tagjai óhajtanák megnézni.

Még a díszkötésű könyvek kiállítását csak értem, mert itt legalább a kötéssel akarnak brillirozni; de ezt is csak úgy, ha ott van mellette egy másik nyitott példány, a melyből a könyvnyomdai munkát láthatjuk.

Hiszen, beismerem, vannak még ezeken kívül egyéb hátrányai is az elrendezésnek, de hát azok majd mind legyőzhetlen akadályok, a melyeket már az idő rövidsége miatt se lehetett másképen megoldani.

Maga a pavillon impozáns, nagyméretű, a melyben bizony még több kiállítónak is jutott volna hely. A csarnok belseje sok helyen mutat hézagot, ilyen például az a rész is, a mely — mint múlt számunkban is említettük — az államnyomda és fényképészek kiállítása között van: a címfestők erkélyrésze.

De nézzük csak, hány kiállítóval van képviselve a papir- és sokszorosító-ipar.

Papirgyártás	22
Papirárúk	12
Könyvkötő- és kartonnage-munkák	29
Kő- és könyvnyomdai termékek	57
Sokszorosító-műiparágak	23
Fényképészek	48

Osszesen ... 191

Körülbelül 10—12 százalékkal vannak tehát képviselve a papiripar és grafikai iparágak a XV. csoport pavillonjában, a mi nem valami fényes eredmény ugyan, de az arány — a többi iparágakhoz képest — elég kedvező.

Csak az kár, hogy éppen olyan elsőrangú vállalatok hiányoznak a kiállításról, a melyeknek elmaradása nagyon is kárára van a XV. csoport pavillonja színvonalának.

De hát ez már így szokott lenni! Egyik hazafias kötelességének tartja a porondon való megjelenést, a másik csak hivalkodásnak tekinti ezt, míg a harmadik közönyös iránta, mert abból semmi hasznot nem remél.

Nem vitatkozunk a felett, kinek van igaza, csak konstatáltuk ezt, mintegy igazolásul a fentebb közölt kis statisztikai számításához.

Mindegy! A XV. csoport vezetői meg lehetnek elégedve ezzel az eredménnyel is, mert így is nagy munkát és derekas dolgot végeztek.

***

A XV. csoport pavillonjában csakis *Magyarország* és *Fiume* van képviselve. Ezzel azonban nincs kimerítve a nyomdászat és a litográfia. Még két helyen: a *horvát-szlavon* iparcsarnokban és a *bosnyák-hercegovinai* pavillonban is találtunk szakmabeli kiállítást, a melyről az alábbiakban számolunk be.

HORVÁT-SZLAVONORSZÁG.

A horvát iparcsarnok emeletén találjuk meg a fényképészek és a nyomdaipar kiállítását. Tizenegy könyvnyomda- és litografiai cég van itten képviselve, még pedig — őszintén és elfogulatlanul szólva — igen meglepő eredménnyel. Mert hát itten a meglepő szót nem annyira a haladásra, mint inkább a részvételtre nézve kell értenünk. Hisz tudjuk, hogy a horvátok nagy sóviniszták és nem igen szeretik tolni a magyarok szekere rúdját. De hát itt örvendetesen csalódtunk és jól esett látnunk azt a szép haladást, a mit horvát testvéreink felmutatnak.

Ott van mindjárt legelsőnek az *Albrecht Károly (Wittasek József)* zágrábi műintézete, a mely a legelső helyen áll Horvát-Szlavonországban. Pompás litografiákat látunk itten, a hol nem egyszer kellemesen hatnak reánk az itt-ott előbukkanó ó-szláv motívumok. Ellenben a levélfők már egész modern alkotások, de persze többnyire utánzatok is, melyek a *Freie Künste* műmellékletei nyomán készültek. A könyvnyomdai termékeken már cseppet se látszik meg a szláv típus: a hány, annyiféle stílus: egyik a német, másik az angol, harmadik a francia iskola nyomán készült és épp úgy kultiválják a szabad irányt, mint a régi konzervatív formákat. Csinosak az illusztráció-nyomások s a többi között Munkácsy *Krisztus Pilátus előtt* című képének reprodukciója is látható. Van itt minden, csak éppen a kisebb merkantilmunkák hiányzanak, bár a litografiák között ilyenekre is bukkantunk.

Pfeiffer Gyula, Eszék (Szlavónia) egy kisebb üvegszekrényben állított ki könyveket, litografált részvényeket és még néhány kisebb műszedést. Igen szép

munka itten Verőczemegye horvát nyelvű mono gráfija. Az egész mű mittel Corvinusból, a jegyzetek meg borgisz Corvinusból vannak szedve. Egész nagyalakú a mű, pompás papirosra nyomva. Szép az egyszerű címlap is, nagyon helyes beosztással. A két fősor körülbelül ötödörös mediávalból van szedve, a többi: a szerző neve, a kiadó megye impressuma stb. szintén Corvinusból. Kár, hogy a nyomást néhol szürkén hagyták és e miatt sok helyen fehér foltok jönnek a betűkön elő. Másképen ez a munka igazán megérdemli a díszmű elnevezést.

Fleischmann J. (Belovár) tabellákat, könyveket és néhány irka-czímet mutat be, harmadrendű technikai kiállításban.

Brusina Antal (Zágráb) csupa apró műszedéseket szedett össze, a melyek között nagyon sok csinos és tetszetős dolgokat is találunk.

Laubner Károly (Eszék) a modern műszedéseknek valóságos gyűjteményét állította tablóba. Szép nyomás, korrek szedés, sokszor egész kifogástalan rajz jellemzik a kiállított tárgyakat. Átlapoztuk az üzlet mintakönyvét és meglepődünk azon, a mi itt szemünk elé tárult. A mintakönyv fejezetcímei mindannyi különkülön egy-egy pompás műszedés, igen elegáns színekkel nyomva. Ilyen nagy áldozatot ritkán hoz egy-egy nyomda, még a nagyobb fővárosi műintézetek is csak elvéve fanyalodnak rá; annál nagyobb dicséret illeti ezt a szlavóniai nyomdát, hogy még ilyenektől se sajnálja a pénzt és fáradságot. Kár, hogy éppen a címlapszedést hibázták el. Különösen a felső német cím (magyar persze nincs) igen aránytalan betűkből van szedve, úgy, hogy az éppen nem címnek való. Már a horvát sokkal kirívóbb, de sehogy se hármóniál a felső szedéssel.

A zágrábi államnyomda (Kr. zemaljska tiskara) meglehetősen szegényesen állított ki, pedig úgy vettük észre, hogy tellett volna onnan bővebben is. Az is kár, hogy az üzlet nyomtatványait majd mind egy nagy könyvbe ragasztotta és az el van zárva az üveg-szekrénybe. Azt hinné az ember, hogy valami Fő-könyvet mutatnak ott be, magam is csak véletlenül tudtam meg, hogy mi van abban elrejtve. Itten nyomják a *Narodne Novine* (hivatalos lap) című ujságot is, elég jó kiállításban, de inkább vidékies beosztással.

Neuberg Gusztáv (Körös) csupa díszkötésű táblákat látat, mintha csupán könyvkötő vagy könyvkereskedő lenne, pedig — úgy hallok — nagyon is szorgalmas és törekvő nyomdász is.

Hühna Gyula (Zágráb) többnyire litografált levél-főket, számlákat, vignettákat mutat be, igen csinos rajzban és nyomással. A cég játzókárták készítésével is foglalkozik.

Klein L. (Pozsega) néhány közönségesebb apróságot, meg a *Glasnik* című heti lapot állította ki.

Granitz Ignác (Zágráb), a m. kir. államvasutak zágrábi üzletvezetőségének szállítója, az *Agramer Zeitung* nyomtatója, csupa könyvnyomdai munkákat mutat be, melyek közt találunk csinos dolgokat is, de a legtöbbje az elhamarkodottság bélyegét viseli magán. Az *Agramer Zeitung* a legprimitívebb vidéki ujság benyomását teszi reánk, a hirdetései pedig

mind ókori tákolmányok. Az üzlet nyomtatványraktárt is tart és itt láttuk az egyedüli magyar szövegű nyomtatványt: az üzlet hirdető-lapját.

Hartmann L. (*Kugli és Deutsch*) Horvát-Szlavonország legnagyobb könyvkiadója. Csupa tarkatáblájú könyvből áll a cég egész kiállítása. Gyermekek és képeskönyvek, ifjúsági olvasmányok, tudományos dolgok és szépirodalmi termékek váltakoznak szemünk előtt. A könyvcímek nagyrésze párisi minta után készül; néhol azonban a német izlést is feltaláljuk. A képes lapok közül a *Dom i Svet* a mi Ország-Világunknak felelne meg, persze nagyon primitív kiállításban. A *Pariska Moda* (Párisi Divat) már csak annyiban horvát termék, a mennyiben a szöveget nyomják ottan hozzá, az illusztrációkat, mintákat pedig Párisból készen kapják. Ez a cég adott ki legelőször horvát nyelven kalendáriumot is Zagrebački Šoštár cím alatt, a mely — megváltozott címmel bár — még manap is járja. Van itt egy bosnyák nyelven szedett török naptár is, a hol az első rubrika a török hónapokat mutatja; persze ott is — mint nálunk az izraelitáknál — csak az ünnepek vannak feltüntetve, névnapok nincsenek. Itt látjuk az Út-mutatónak horvát nyelvű kivonatát is Kondukter cím alatt, melynek 20 krajczár az ára. Különben ez a cég a horvátok Lampel Róbertje, vagy ha jobban tetszik: Singer és Wolfneré. Kiadványait saját nyomdája készíti.

A fentebbiekből bárki is meggyőződhetik arról, hogy Horvát-Szlavonország nyomdászata elég jól megállja helyét az anyaország mellett s nincs oka megbánni azt, hogy részt vesz a magyar állam millenáris kiállításában.

BOSZNIA ÉS HERCZEGOVINA.

A bosnyák-pavillon egyik legexotikusabb darabja az egész kiállításnak. A kelet ragyogó színpompája egész más világba varázsolja az embert s első tekintetre azt hisszük, hogy ebben a karakterisztikus pavillonban nem is találunk mást, mint ákumbákumos fafaragványokat, keleti szövésű szőnyeget, korallokat és más effajta csecsebecsét. Pedig mindjárt a baloldali bejáró kiábrándít ebből. Egész sereg vázlatok, tervrajzok és az építészet modelljei vannak kiállítva, majd később a festészet és ehhez nem messze a sokszorosító-ipar termékei sorakoznak. Igaz, hogy a nyomdászat nem foglal el nagyobb helyet, mint a sokszorosító-pavillon egy nagyobb földszinti fülkéje; de hát ez is elég eredmény, mikor az ember semmire se számít.

Mindössze hét nyomdaczég vesz részt a kiállításban, voltaképpen azonban a sarajevói országos könyvnyomda dominálja az egészet, a többi mind csak staffagenak van odaállítva. Azért van olyan khaotikus zavar az elrendezésben is. Az országos könyvnyomda pl. nem egy helyen van elrendezve, hanem legalább is nyolcz-tíz helyen vannak elszórva a munkái. Ez azért van így, — persze az áttekinthetőség rovására — hogy ne tűnjön szembe a többi kiállító szegényessége.

Ez persze nagyon megnehezíti a szakember helyzetét és alig ismeri ki magát. Pláne hogy még kata-

lógusa sincs a kiállításnak, sok értékes dolog válik előttünk értéktelenné és talán ügyet se vetünk rá.

Boszna tartomány könyvnyomdája Szarajevóban az okkupáció előttről való, azóta már megszűnt egészen. Török-, latin- és cirillbetűs tankönyveket és hírlapokat produkált abban az időben. A török színes nyomtatványok éppen úgy néznek ki, mint a százesztendő s jövőmondó misztikus jelű papirtekercse s inkább érdekesek, mint értékesek. Itt láttunk még három kékszinű műmellékletet, melyek a *Nada* című laphoz tartoztak, a *Bosna Hírlap* 1872. évfolyamát és egy török kezdő olvasókönyvet.

A *szarajevói országos könyvnyomda* a megszállott tartományok első könyvnyomtató-intézete. Berendezése modern és sokoldalú. Egészen nagyformátumú komplikált tabellákat kifogástalan szedéssel és helyes fel fogással láttunk itten; kár, hogy néhol a fejevonalat kettőslnom léniából veszik, holott az egész tabella sűrűn virít a félkövér és fekete hasáb- és keresztvonalaktól. Megjegyezzük, hogy ez nem bevett szokás ottan, mert láttunk igen sok olyan táblás-szedést is, a hol a fejet fekete vonallal választották el. Nagyon szép a könyvek szedése is. Láttunk illusztrált műveket, tankönyveket, regényeket és mindegyik pedáns pontossággal volt elkészítve. A *Vatan* című, kisalakú, háromhasábos török heti lapot is itt nyomják. Van ezenkívül még több bosnyák nyelvű ujságja is ennek a nyomdának, azonfelül még egy egész sereg török naptárt és schematizmust, német nyelvű munkákat, szláv imakönyveket, a *Sarajevski List* című hivatalos lapot, a *Bošnjak* nevű hivatalos naptárt és sok-sok más dolgot készít ez a valóban sokoldalú intézet. Kár, hogy olyan nehezen találja össze az ember azokat.

Spindler és Löschner (Szarajevó) latin- és cirillbetűs szépirodalmi műveket mutat be, meglehetősen jó kiállításban. Az *Istočno Blago* című könyv szép-vágású mediaválból van szedve, a nyomása is meglehetősen.

Daniel A. Kajon (Szarajevó) csendőrségi szolgálat-hoz való tabelláris nyomtatványokat rakott egy halomra; de ezeket bizony nem igen nézhettük meg.

A *Glas Hercegovca* (Mosztár) nyomdája a lap 1883—1895. évfolyamait és különféle katolikus imakönyvet állított ki, primitív szedéssel és nyomással.

Risto F. Savij (Szarajevó) egy selyemre nyomott üdvözlő-felirattal és néhány kötettel képviseli a legkezdetlegesebb nyomdász-technikát.

Végül még a *Bosnische Post* könyvnyomdája czégét látjuk ott két kötetten képviselve.

Érdekesek továbbá itten a *szarajevói francziskánusoknak* különféle időkből való imakönyvei és egyéb publikációi, a melyek között zágrábi munkákra is akadunk. Ezekon kívül még egy egész sereg különféle katolikus mű, köztük dr. Stadler József szent Evangeliuma is ki van állítva.

Régi értékes *kéziratokat* is küldöttek a bosnyákok, mint például a travnikai gimnázium tulajdonát képező kézírású könyvet a Balkán-félszigeten levő hidakról. Igen szép kalligrafikus, csak kissé hegyes latin betűkkel van írva ez a vaskos, illusztrált mű, az ember az első tekintetre még gót betűnek hinné azt.

A 39. szám alatt van e rész legértékesebb *kézirata*, a szarajevói Idriz bég tulajdonát képező *négyszázéves Korán*. Ennek az értéke az ezüst táskával együtt kerek 15,000 forint. Ugyanitt látható Mohamed próféta genealógiája is.

Ezzel nagyjában elmondunk mindent, a mit a bosnyák nyomdaipar a kiállításon feltüntet. Ez a kiállítás eléggé dokumentálja azt, hogy mily nagy lökással vitte előbbre az okkupáció a megszállott tartományokat, hiszen azelőtt még alig is ismerték ottan Gutenberg művészetét, a mai, modernebb technikáról meg talán még fogalmuk se volt. Bizonyítja ezt az országos nyomda, a mely az új éra alatt keletkezett és ez idő alatt honosította meg a bosnyákok között a modern nyomdászatot. Műszedéssel ugyan még ma is ritkán foglalkoznak, inkább csak lapok és könyvekre fektetik a fősúlyt.

Hanem azt be kell ismernünk, hogy a bosnyákoknak sokkal nehezebb helyzetök van, ha prosperálni akarnak, mint nekünk vagy más szomszédainknak; cirill-, latin-, török- és fraktur-berendezésre okvetlen szüksége van a nyomdáknak, ha az ottani igényeknek meg akarnak felelni, már pedig ez három-négyszeres tőkét kíván és nemlehetetlen, hogy idővel, vagy talán már nem is a messze jövőben, egymásután válnak holt tőkévé a különféle anyagok, éppen úgy, mint nálunk volt a hatvanas évek végén, a mikor végeszakadt a Bach-korszaknak és egymásután dobták el a fraktur-berendezéseket. Bosznia és Hercegovina is ilyen fordulóponton van: addig nem igen vehet nagyobb lendületet nyomdaipara sem, még ezen a válságon túl nem esik.

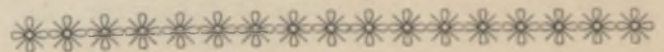
Éppen ebből a szempontból volt érdekes látnunk a megszállott tartományok nyomdatermékeit, a melyekből egy provizórium alatt élő népnek haladását és fejlődőképességét ismerhettük meg.

***

Sokan azt tartják, hogy a kiállítás nem egyéb, mint egy nagy vásár. A ki ez állítja, az csak kutyafuttából veszi az életet és felületes gondolkozással bír. A francziáknál — megengedem — lehet az fényűzés, a németeknél üzleti spekuláció; de nálunk ez valóságos iskola, nem: valóságos exámen, a melyben haladásunkról számolunk be.

És ezt a millénium évében méltán elvárta tőlünk az egész művelt világ. Elvárta ezt nemcsak a földművestől, hanem a művésztől, az iparostól és kereskedőtől egyaránt, tehát a nyomdászok se vonhattak ki alóla magukat.

Tichy Ákos.

A kolozsvári nyomdászat története.

III.

Ferenczi Zoltán főtnevezett munkájának harmadik része »Hanyatlás és újraébredés« címűt visel, még pedig teljes joggal, mert 1785-től fogva, hogy Kapronczai Ádám Maros-Vásárhelyre ment, ott nyomdát alapítandó, bizony nemcsak Kolozsvár rangban első nyomdája,

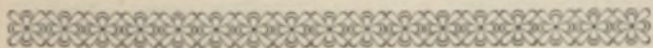

nézve. Nézetünk szerint e könyvben csak külső történetét látjuk elénk tárva a kolozsvári nyomdászatnak, míg annak belső életébe csupán néhány szórványosan beeli'lesztett adat nyomán nyerünk homályos betekintést. Értjük itt a nyomdászok szociális viszonyainak megvilágítását, a nyomdai belvilágban használatban volt terminus technikusok és egyéb az ügykezelésre vonatkozó adatok felszínre hozatalát, s végre — a mint már egyszer megjegyeztük — a nyomdai termékek szakszerűbb bemutatását. Az olyan okmányok közzététele, mint a Tótfalusi-nyomda inventáriumáé a *Typographia* 1880. évi 13—16. számaiban, vagy a kolozsvári liceumi nyomdának »regulái«, melyek ugyancsak e szaklap 1887. évi 9—12. számaiban közöltek, igen hasznavehető segédeszközei lettek volna a feladatának magaslatán álló történetírónak. Mintául vehető továbbá ebben az irányban — fájdalom már néhai — Ács Mihálynak a *Grafikai Szemle* 1892-ki évfolyamában megjelent »Régi könyvnyomdászok bérviszonyai« című munkája is.

Ide tartozik még a használatban volt nyomdajeleknek ismertetése, mely jelek a régi nyomdászat egyik jellemző attributumát képezték, mint a hajdani ötvös-műhelyek mesterjegyei, vagy mai napság a nagy könyvkiadó czégek emblemos firmái. Ezeket a jeleket szintén figyelmen kívül hagyva találjuk *Ferenczi Zoltán* könyvében. Pedig a kolozsvári nyomdászok is használtak ilyeneket. Például Tótfalusi jele három szál nefelejtseből állott, sokatmondó szimbóluma a nagy mester bánatteljes életvégének. Tótfalusi utódjának a kolozsvári ref. nyomda vezetésében, Telegdi Pap Sámuelnek pecsétje pedig egy nyitott könyvet mutatott, melynek jobbranyiló lapján sorok futnak végig, míg balfelől két egymásra illesztett betűfestekező labda látható, a könyv fölött S. P. T. betűkkel. Ellentétben a Tótfalusi szerény jeléhez, a nagytekintélyű Hochmeister Márton büszke jele egy négyszöget képező emlékből áll, melynek fedőlapján Merkur ismert jelképes pálcája és szétszórt könyvlapok láthatók, míg a kő homlokán, guirlandok által bekerítve, a könyvnyomató monogramját találjuk, M és H betűkből kombinálva.

Mindeme hiányai dacára a könyv értékes gazdagodás szakirodalmunkra nézve, melynek megszerzését könyvtáraink intézőinek melegen ajánlhatjuk.

Firtinger Károly.

Nyomdai vonalozó-berendezés.

A Fischer és Mika budapesti betűöntő-czég egy új találmányát szabadalmaztatta legközelebb, mely különösen a beszedett keresztvonalakkal előállítandó táblázatoknál nagy anyag- és időmegtakarítást van hivatva lehetővé tenni.

»Ezen szabadalmazott nyomdai vonalozó-készülék — írja a kibocsátott prospektus — nem tévesztendő össze a mult évben ajánlott és számos nyomdatulajdonos által megrendelt, de nem szállított úgynevezett »fésűléczekkel«, melyeknél az itt ajánlott hasonlíthatatlanul czélszerűbb és tetemesen olcsóbb. Rendkívüli

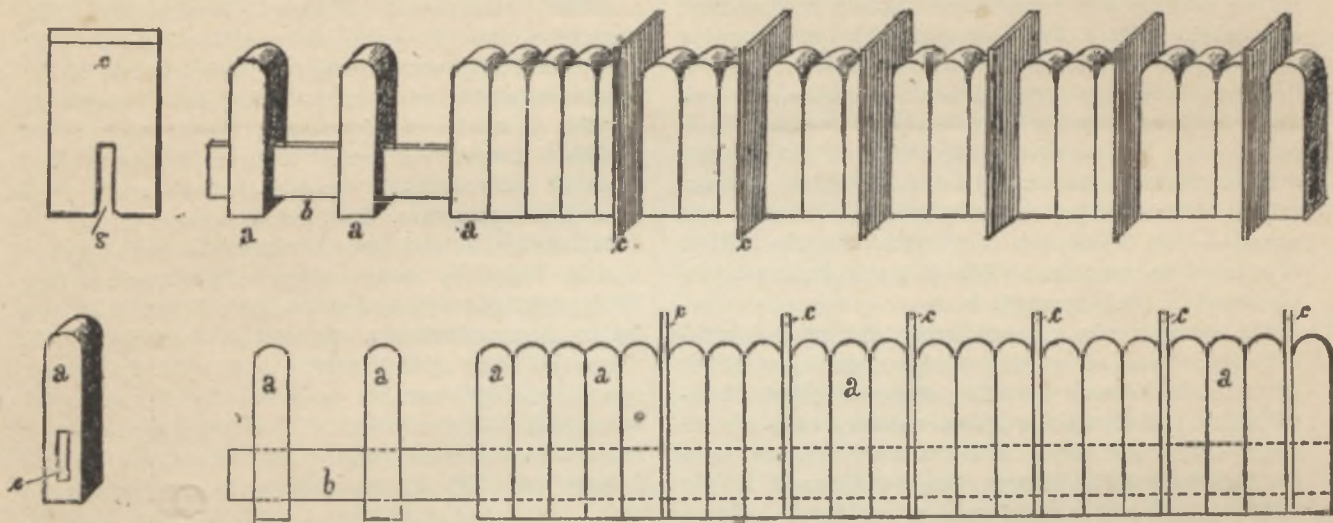
előnyeit a következő példa fényesen igazolja: Egy 132 cicero széles és 100 cicero hosszú, terczia keresztrovatokkal szedett formánál, melyre 66 tercziarovat megy, szükséges volt az eddigi szedésnél (csupa terczia négyzetet számítva) 2244 darab kizáróanyag 34 kilo súlylyal, a szedés pedig 5—6 órát vett igénybe. A szabad. berendezésnél a kizárás 20 darabban helyeztetik el 10 kilónyi súlylyal, a szedés pedig egy órányi időt igényel. Egy szedő tehát öt szedő munkáját végzi a szabad. berendezéssel. Könnyen kiszámítható tehát, hogy ha a fenti 132 cicero széles táblázatban a rovatok egy cicero, text vagy két cicero szélességűek, akkor a kizáróanyag is több darabból fog állani és a szedés is több időbe kerül. Következik ebből, hogy minél sűrűbb a keresztrovat, annál több az időmegtakarítás és minél szélesebbek a táblázat rovatai, annál több az anyagmegtakarítás. Ezen óriási munkamegtakarítás dacára, az új berendezés árát rendkívül olcsóra szabta a czég, hogy így annak elterjedését biztosítsa. Egy közép nagyságú nyomdának megfelelő garnitúra ára 80 frt, hozzászámítva a rézléniákon eszközlendő bevágás költségét (1000 darab 4 frt) és ily középnyomdára 5000 darabot számítva 20 frt, az egész berendezés költsége kitesz 100 forintot, mely költség a fent kitüntetett munkamegtakarítás által rövid idő alatt fedezve van. Egy ily garnitúrával már a legnagyobb alakú táblázatok szedhetők, 1, 2, 3, 4, 5, 6 s.b. cicero, valamint terczia és text széles keresztrovatokkal. A szabadalmazott vonalozó-berendezés egyszerű szerkezetű, mint a mellékelt ábrából látható és törésnek, rongálásnak nincs kitéve. Minden darab rézlénia egy cicerótól kezdve a középen 1 $\frac{1}{2}$ cicero magas és félpetit széles bevágással látandó el; az e czélből a czéghez beküldött léniákat nyolcz napon belül okvetlenül visszaküldik. A léniák tartóssága ez által hátrányt nem szenved és éppen úgy használható, mint eddig. Megjegyzendő még, hogy a léniák bevágása bármely ügyes óras vagy műszerész által helyben is eszközölhető, mivel a bevágásoknak nem kell hajszálnyi pontosságúaknak lenni, mely czélből minden garnitúrához néhány darab bevágott rézléniát is mellékel a czég mutatványul. Új rézléniák a rendes gyári áron szállítanak, a bevágás azonban külön felszámítatik. Mind-ezen előnyökért a czég kezességet vállal, valamint azért is, hogy ezen berendezéssel a szedés minden előtanulmány nélkül azonnal végezhető. Decimal (tizedes) rovatok szedésénél megtakarítás nincs, az apróbb darab léniák bevágása tehát fölösleges; ezek szédése azonban az új berendezéssel vegyesen akadálytalanul eszközölhető, különben is a tizedes rovatok beleszedését eddig is nagyon ritkán alkalmazták. Hogy a szabadalmazott vonalozó-berendezés czélszerűségéről a nyomdatulajdonos urak csekély költség árán meggyőződhessenek, a czég elhatározta próbagarnitúrát is szállítani, mely garnitúra áll egy nyolczadrét alakú teljesen összeállított és kikötött, új rézléniákkal ellátott 2 cicero keresztvonalakkal bíró, 40 cicero magas, 28 cicero széles formából, melyet számlák és több kisebb alakú nyomtatványokhoz lehet felhasználni, vagy szétszedve más alakban, illetve más szélességű keresztrovatokban összeállítani. Ára 10 frt.«

A vonalozó-berendezés darabjait ábrákban is bemutatjuk t. olvasóinknak; legcélszerűbbnek találjuk azonban mi is, ha főnökeink próbagarnitúrát rendelnek, mely olcsósága mellett legbiztosabban győzi meg a megrendelőt a találmány többé vagy kevésbé való használhatóságáról. Mi részünkről erősen meg vagyunk győződve, hogy különösen kisebb nyomdáknak, de egyébként is jövője van e találmánynak.

gyűjteményes kiállítás eszméjét, a XV. csoportban néhány litográfiai rajzoló-tanoncznak rajzain kívül egyebet nem találtunk volna.

Fischer Antal úr (Fischer és Mika cég) szives közreműködésével a lapunk borítékán levő jegyzéket gyökeres revízió alá vettük és igen sok új czéget jegyeztünk be oda, azonkívül nem egy hibásan közölt vagy megváltozott címet igazítottunk ki. Fogadja tehát Fischer úr ebbeli szivességéért köszönetünket s kérjük máskorra is hasznos közreműködését.

a jelzi a keresztülvágott kizárást, *b* jelzi a keresztülhúzott rézléczet, *c* jelzi a bevágott rézléniákat.

VEGYESEK.

Lapunk mai számát már csak azoknak az előfizetőknek küldöttük meg, a kik a második felév előfizetési díját is beküldötték.

A mi kedves bécsi vendégünk, *Schwartz Sándor* úr, a legszebb emlékekkel távozott körünkből. Meg volt elégedve szépségével, komoly és figyelmes hallgatóságával, meg azzal a tesztelen és igazán kedélyes estével, a miben a kör tagjai és ezek családjai őt részesítették. Már köszönőlevelet is küldött a kör elnökének, a melyben nagy lelkesedéssel beszél a körünkben töltött rövid időről s azt igéri, hogy jövőre megint lejön fölolvastatni. Megemlítjük még, hogy lapunk szerkesztője, *Tanay József* is meghívta őtet és még néhány tagját a választmányának egy barátságos vacsorára, a hol *Schwartz* szaktárs szintén lelkesen és elragadtatással nyilatkozott a Szakkör tagjairól. — Valóban, nem is hittük volna, hogy nyár derekán ilyen szépen sikerülhet egy fölolvastatás meg egy kedélyes este!

Az ezredéves kiállítás XV. csoportjának juryje következőleg alakult meg: Elnök lovag *Falk Zsigmond*, al-elnök *Meynier Károly*, előadó dr. *Gerő Lajos*. A jury munkáját már meg is kezdte.

A segédek és tanoncok kiállításán a XV. csoportban Szakkörünk gyűjteményes kiállítása révén következő szak-társak és tanoncok nyertek kitüntetést: I. díjat *Götz József*, *Mitterszky József*; II. díjat *Hoffmann Antal*, *Pumsenberger Antal*, *Spitz Adolf*, *Weisz Adolf*; III. díjat *Stalla Márton*. I. díjat nyert továbbá *Kovács Károly*, a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság rajzoló-tanonca feltűnést keltő szép rajzaival. Megjegyezzük, hogy a diplomák első és második osztályával több-kevesebb arany-jutalom is jár. Sajnosan tapasztaltuk továbbá ez időleges kiállításnál azt a mérhetetlen indolenciát, melyet valamennyi iparág között csak a nyomdaipar árult el. Elenyésző csekély volt a kiállított nyomdai termékek száma bármely más iparágéhoz képest. A fővárosi nyomdák csaknem mind távol maradtak, arról a négy-öt vidéki nyomdáról pedig jobb nem beszélni. Való és igaz, hogy ha Szakkörünk nem veszi kezébe a

ismét két új nyomdával szaporodott a fővárosi nyomdaipar. Az egyik *Reich Ármáné*, kinek »műhelyét« azonban — czégekártyája után ítélve — bűn könyvnyomdának nevezni. — A másik nyomdát *Schmelz Izidor* rendezte be és nyitotta meg, ki ügyes szedő hírében állott, tehát több reményre jogosít.

Lesz már szakiskola. Mult számunkban már tudtunk, hogy a főnökegyesület a szakiskola létesítése végett legutóbbi közgyűlésében alapszabályain némi változtatást tett, most pedig azt az örömdetes hírt közölhetjük olvasóinkkal, hogy a főnökegyesület elnöke, dr. *Gerő* úr a mult napokban magához kérte Körünk elnökét, hogy a szakiskola kérdése felől vele egy kis eszmecserét váltson. Körünk elnöke készséggel tett eleget a meghívásnak, tekintve a Szakkörnek az ügy iránt való érdeklődését, a midőn dr. *Gerő* úr azt a nevezetes kijelentést tette, hogy ő körünkkel a szakiskola kérdésében karöltve kíván eljárni s egyuttal arra kérte elnökünket, hogy igérje meg az ügyben való közreműködését, a mit természetesen elnökünk nemcsak a maga részéről ajánlt meg a legkészségesebben, hanem a Szakkör nevében is megígérte, hogy a Kör mindent szívesen megtesz, a mi erkölcsi és szellemi erejétől kitelik. A lefolyt eszmecsere végzetével dr. *Gerő* úr kijelentette, hogy a siker teljes reményével fog az ügy lebonyolításához s mivel most már idejét ennek az ügynek fogja szentelhetni, teljes erejével hozzá fog látni a munkához.

Hirlappapiros áztatása. Gyakran tapasztalhatni, hogy a közönséges, majdnem teljesen faanyagból álló újságpapiros áztatlanul kerül a sajtóba. Ez nagy hiba, mely magát csakhamar a betűanyagon és egyéb módon bosszulja meg; mert az érdes faanyag gyorsan rongálja a betűket. Saját érdekünk kívánja, hogy a betűanyag, ha még oly elhasznált is, lehetőleg megkíméltsék az ok nélküli kopástól és hogy ne állítsunk oly piszkos nyomást elő, mely fölött még a laikus is fejtét rázza. E kellemetlenségnek elejét vesszük azzal, hogy a papirost egy-két nappal a nyomás előtt megáztatjuk. E czélra a tiszta vízzel telt teknő mellé jobbra helyezzük el az áztatandó papirosgarmadát, azután a papirost tiz-tizenöt ívnyi fogásokban keresztülhúzzuk a vizen és

baloldalt megint rakásra halmozzuk azt. Ily módon lehet egy óra lefolyása alatt akár ötezer ívet megáztatni. Az áztatott papiros nemcsak megkinélti a betűanyagot, hanem elősegíti a zurichtolás munkáját is, a mennyiben a nedves papiros jobban szívja magába a festéket, mint a száraz és törékeny természetű.

A Pesti Napló metamorfózisai. Ritka újság megy annyiféle változáson keresztül, mint Budapest legrégebb napilapja, a Pesti Napló. Hol kiadót, hol szerkesztőt cserél, majd pedig az alakját és előfizetési árát változtatja. Hol kétszer jelenik meg naponta, hol pedig esti lap nélkül boldogítja a magyar újságolvasókat. Most legutóbb is a faképnél hagyta az egész redakciót, mert a kiadó-vállalattal kollízióba jöttek, mire a kiadók egészen új szerkesztőséget toboroztak össze. Ennek az volt az első teendője, hogy az esti lapot beszüntette. A kilépett szerkesztőség azonban egyúttmaradt, igénykeresetet indít a kiadó-társaság ellen és *Budapesti Napló* címmel e hó 20-ától kezdve új napilapot indított, a melynek ők magok a kiadói is.

Leiterjakabiáda. A helybeli *Csak szorosan* nevet viselő librista-egylet a napokban szintén rendezett millenárius ünnepélyt, melyen a bécsi könyvkereskedő-segédék *Buchfink* nevű egyletének több tagja is részt vett. Napilapjaink hűségesen referáltak erről is, de e mellett megtörtént az a baleset, hogy több magyar lap *Buchfink*-ról mesélt, míg egyik német napilapunk viszont *Buchfingnek* keresztelte el a derék bécsi könyvboltos vendégeket.

Hosszú betegségnek halál a vége. Ezt a közmondást igazolja a Budapesti Közlöny egyik hirdetése, mely a *Hazánk* irodalmi és részvénytársaság közgyűlésére hívja meg az ezuttal nem boldog részvényeseket. A tárgysorozat 2. pontja: *a felszámolás kimondása.* Véget ér hát már a hosszú haldoklás s következik a boldog fel nem támadás reményébeni halál. — Attól tartunk, hogy e halálesetnek még több folytatása is lesz a közel jövőben!

Skarnitzl József örökösei, a több mint 130 év óta fennállott szakolczi Skarnitzl-könyvnyomató-intézet utódai a napokban eladták a régi családi nyomdát a *Neumann, Teszlik és Társa* cégnek.

Országos nyomdász-kongresszus megtartása ügyében Forster Rezső miskolczi nyomdatulajdonos felhívást intézett a vidéki nyomdatulajdonosokhoz. Minthogy a felhívást szaklapunknak nem küldötték be, a napilapokból közöljük, hogy a következő kérdések tárgyalását kívánják napirendre tűzni: 1. Kivánatos-e a nyomdaiparnak az 1884. évi XVII. t.-cz. 4. §-a értelmében képesítéshez való kötése? 2. Mily intézkedések szükségesek a közhatóságok, a fővárosban centralizált hivatalos nyomtatványoknak az illető megyei székhelyen való készítése tekintetében? A monopolizált nyomdai termékek decentralizációja tárgyában lehetne-e lépéseket tenni? 3. A vidéki lapok hirdetéseinek ügye (hirdetési irodák, hirdetési bélyeg) miként volna kedvezőbben rendezhető? 4. A munkás- és tanoncviszony általános rendezése. 5. Kivánatos-e egy országos nyomdász-egyesület vagy szövetség létesítése? 6. Utazó ügynökök ügye és ezek üzelmek korlátozása.

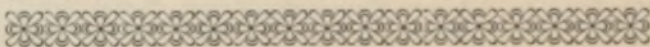
Gutenberg a szinpadon. A Pesti Napló 1853. évi negyedik évfolyama második felének bekötött példánya került kezünk közé, ebben a *Közintézelek* felirású rovatban olvassuk, hogy november 9-én a Nemzeti Színházban Dobsa Lajosnak *Gutenberg* című háromszakaszos és előjátékkal ellátott eredeti dramáját adták elő. A kritika igen elismerőleg szól a darabról s csak két nagyobb hibáját említi annak; azt, hogy szerző sokat biz a véletlenre, meg hogy a jellemzés és az alakok egészen a modern kor kifejezését viselik magukon. A kritika végül megjegyzi, hogy »az egész darab összetétele bizonyos — hogy is mondjuk? — *élczet* tanusít, mely mindig sajátja a jeles műveknek. A képek ragyogók és gazdagok, a mondatok találók. A darab gyenge része Dreyzahn haláláig tart, innen kezdve végig: tökéletes. Az előadásról dicserőleg kell megemlékeznünk.« A kritikát az előadó művészek közül Lendvait (Gutenberg), Jókainét (Gutenbergné), Komlósi Idát (Julia), Szentpéterit (a polgármester) és Szigetit (Maximilián) emeli ki. Azt hisszük, hogy a darab kézírata még mindig megvan a Nemzeti Színház könyvtárában.

Németországban komolyan kezdik büntetőtörvényileg fenyeíteni azt a család eljárást, melyet némely lapkiadók elkövetnek a hirdető közönség rovására, hogy lapjaiknak példányszámát sokkal nagyobb magasságban adják elő, mint azt tényleg nyomják. Így közelebb Stettinben egy lapkiadót, ki azt állította, hogy lapja 10.000 példányban jelenik meg, míg azt tulajdonképp csak 500 példányban nyomták, családi címén hat havi fogságra és 300 márka pénzbüntetésre ítélték el. Nálunk is jó volna az efféle üzelmeknek ilyen uton-módon gátat vetni.

Terjednek a szedőgépek. A *Typograph* nevű szedőgép, melyet a berlini Löwe-féle gépgyár készít, már Bécsben is működik, még pedig egy olyan nyomdában, a mely vasár- és ünnepnapj ujságokat állít elő. Úgy beszélnek, hogy a Neue Freie Presse és még egy másik bécsi napilap is rendelt meg e gépekből néhány darabot. Hát csak kísérletezzenek, ha van kidobni való pénzük.

Az Elzevieriek betűanyaga. A hollandi Elzevier-család tudvalegőleg a XVII. század könyvnyomatói és kiadói közt első helyet foglalta el. Az Elzevier-kiadások a rajtuk előmlő kecsesség folytán tipografikus mesterműveknek tekinthetők, a mely becsüket a szép betűanyagnak, tiszta nyomásnak és elegáns külsejöknek köszönhetik. A könyvtudósok eleddig azon hiedelemben voltak, hogy az Elzevierieknek saját öntődéjük volt és hogy ennek Garamonde s van Dijk jeles metszők szolgáltaták az anyagimat. Ujabb kutatások azonban kiderítették, hogy az Elzevier-családnak nem volt külön öntődéjük, hanem a Majna melletti Frankfurtból hozták betűiket. Az Elzevier-művek fölénye a szedésnek harmonikus beosztása és a gondos nyomásban rejlik. Szigorú vizsgálat alapján kiderült, hogy a szedéshez csak igen kevés betűfaj alkalmaztatott, a mi újra igazolja azon még ma is érvényben levő tapasztalati tényt, hogy az életrevaló szakember korlátolt mennyiségű segédeszközökkel is képes szemrevaló munkát előállítani. (Gr. B.)

A Revue des Imprimeries du Sud-Ouest et du Midi című francia szaklap, a mely Bordeauxban jelenik meg, f. évi július 1-ei számában Müller Arnold hazánkia szaktársunk arcképét közli, igen hízogó modorban írva meg hozzá életrajzát is. Az arcképből azt látjuk, hogy Párisba szakadt szaktársunk különben nem változott, annál nagyobbab azonban egyébként, mert az itthon jelentéktelen ifjú emberke ott elsőrangú szakerővé izmosodott. Nagyon derék munka volt tőle e szép vonalra emelkedni s ezzel nemcsak magának, de hazájának is becsületet szerzett. Öszintén gratulálunk hozzá!

Ács Mihály siremlékére

lapunk kiadóhivatalába augusztus hó 18-áig a következő adományok folytak be:

Egyesektől: Tóth László (Kecskemét) 10 frt. Budapesti Hirlapszedők Köre 5 frt, Práger Ferencz (Halas) 3 frt, Tanay József 2 frt, Firtinger Károly 1 frt, Tichy Ákos 1 frt, összesen 22 frt.

6. sz. ív (Egyházmegyei Nyomda, Veszprém): László László (gyűjtő) 1 frt, Batori László, Kovács Róbert, Bozó János, Surina János, Biró Elek 50 kr.; összesen 3 frt 50 kr.

156. sz. ív (Kner-nyomda, Gyoma): Kner Izidor 2 frt, Galandauer A. 1 frt, Bótha István (gyűjtő), Schwarz H. 50 kr., Úrményi Andre, Nuszbaum S. 20 kr., Móhr Sándor 15 kr., Neumann Dávid, Bodon K. 10 kr.; összesen 4 frt 75 kr.

261. sz. ív (Kispest): Fischhof Henrik 50 kr., Fedorinka S. 20 kr.; összesen 70 kr.

482. sz. ív (Jóba E., Nyiregyháza): Jóba Elek (gyűjtő) 2 frt, Kazár József, Gregorecz M. Mityás 50 kr., Sternberg Gyula, Hajdu János, Borovszkovszky József 30 kr., Klafter Ignác, Schwartz B. Ignác, J. F., B. M., L. M. 10 kr.; összesen 4 frt 70 kr.

555. sz. ív (Sz.-Fehérvár): Cseh Alajos (gyűjtő), Weyrosta Miklós 50 kr., Sággy Albert 30 kr., Maurer Mihály,

Wiesner Ö., Sztupa István, Ligeti István 20 kr.; összesen 2 frt 10 kr.

607. sz. ív (Wodianer F. és Fiai): Grosz Ferencz 50 kr., Rosenberg Jenő, Busay Balázs 25 kr., Levy Ignác, Ferdinand Géza, Goldglanz Henrik, Szpustyák Ferencz, Herskovits Ignác, Simincsár Ferencz 20 kr.; összesen 2 frt 40 kr.

610. sz. ív (Preszburger Frigyes): Schwarcz Mór (gyűjtő), Breuer Miksa 30 kr., N. N. 20 kr., Schultz Béla, Kornitzer Lajos 10 kr.; összesen 1 frt.

612. és 613. sz. ív (Lloyd-nyomda): Schwind Béla 1 frt, Wolf Antal, Kozol Antal, Kubinyi János, Csillag József 50 kr., Wesztwalevics Antal 30 kr., Schumy, Pataki, Balogh István, Bardon Ferencz, Haumann Ferencz, Goldberg, Schuster Ágoston, Grün Béla, Benes Sándor, Skrabal, Lill Sándor, Prikoda, Reich, Gruntig Károly, Szécsén H., Hofbauer Károly 20 kr., Stern 15 kr., Korner Albert, Szabó Mihály, Hohe József, Ertl Sándor, Apfelberg, Freyer Lajos, Dörnyei Lajos, Kuhróber Richárd, Drucker Adolf, Hülle, Kiss József, Hoffmann Antal, Bentis S., Szabó Miksa, Lipschütz A., Schlesinger, Türk, Druck, Spira Mór, Neuhaus, Silbermann, Gruber, Jantsy Henrik, Grün Zs., Fiala, Weisz S., Bogit Nándor, Kammer 10 kr.; összesen 9 frt 45 kr.

614. és 615. sz. ív (Patria): Szabó László, Virágh Sándor, Benkő László (gyűjtő), Galba Rezső, Fischák János, Wózner Ignác, Striska Ede 50 kr., Sedlmayer Ferencz, Szántó Béla, Stern Lipót, Grünwald Ferencz, Bressán Gyula, Nieszner József, Gleichner Károly, Csató, Wessey Vilmos, Gyóry Ferencz, Cholewkiewicz József, Lipinszky Lipót, Tabacsák Győző, Grosz Miksa, Baroni Gyula, Reismann, Weinberger Mór, Kaczander, ifj. Aigner József, Klein H. Lipót, Striska Samu, Károlyi Alajos, Vagács Mihály, Privigyey Emil 20 kr., Kápuszta József, Rakonitz Károly, Matolesi László, Horánszky Lajos, N. A., Hegedüs Béla, Horváth Ferencz, Beták Nándor, Molnár János, Pákozdy Vincze, Kohn Vilmos, Galbawy Károly, Marosán János, Szednik F., Grosz S. Gyula, Flesch Jakab, Privigyey Aladár, Urbanetz Károly, Duschek István 10 kr.; összesen 10 frt 20 kr.

616. és 617. sz. ív (Pallas): N. N. 1 frt, Radnai Mihály, Horváth Endre, Reich Jenő, Burtha Lajos, Novák László, Bauer Lajos, Butkovszky Bertalan, Várhalmi Gyula, Kribusz Odón, Brett Miksa, Radnai Vilmos, Fráter Lajos, Schwartz Gábor 30 kr., Fürth M., Reicher, Vizsai L., Alloni J., Kohn Samu, Rosenthal Pál 20 kr., Balogh Sándor, Spiegel D., Huber Béla, Stimp Károly, Wagner Géza, Reppa Ferencz, Reisz Ferencz, Schuster Antal, Nahodil Károly, Ardy, Silberer, Simonovits Kornél, Strébl Antal, Zubek János, Priložni M., Kohn G., Frank Béla, Tomasek János, Weisz Ferencz, Kubátka Rezső, Mauerhammer Nándor, Spiegel Lipót, Bauer Ferencz, Hellerschmidt Alajos, Stambach Nándor, Mayer F., Prunner Rezső, Bauer Adolf, Steinberger Ignác, Neumann, Hompertz, Jelinek, Divat Lajos, Glatz József, Kun Márton 10 kr.; összesen 10 frt 90 kr.

624. sz. ív (Budapesti Hirlap nyomdája): Willheim Lipót 50 kr., Adler Henrik, Bálint Hugó, Baura Sándor (gyűjtő), Bedi Imre, Bihary János, Braun Elemér, Czéh Imre, Dittrich Adolf, Elekes Elek, Fejér Frigyes, Főrizs Gusztáv, Frank Béla, Fránkl Adolf, Goldstein Jakab, Goldstein Soma, Haas József, Hankám Lajos, Hering Alajos, Iby Győző, Kinczel György, Kohn Lajos, Kopasz Bertalan, Koroknay József, Krausz Lipót, Lakatos Lajos, Loga Mihály, Loskot Ferencz, Majoros Elemér, Marschik Manó, Neborovszky Antal, Neumann Mór, Paprián István, Péntes Gáspár, Perczel Sándor, Pongrácz István, Rózsa Kálmán, Schiller Fülöp, Schiller Ignác, Schiller Zsigmond, Schmid Jakab, Schwarcz Aladár, Sugár Sándor, Stein Artur, Tauszig J. Gábor, Vojcesek Sándor, Weisz Henrik 20 kr., Peksa János 10 kr.; összesen 9 frt 80 kr.

657. sz. ív (Poldini E. és Tsa): M. Peotz Ignác (gyűjtő), Schäffer Lajos, Wagner Ferencz, Rácsay Imre 50 kr., Bródy Mór, M. Peotz Ignácné 30 kr.; összesen 2 frt 60 kr.

694. sz. ív (Légrády Testvérek): Bendtner József 2 frt, Bendtner Győző, Feuerlöcher Ármán, Kahn Sándor (gyűjtő), Major István, Weil József 1 frt, Glück Béla, Kästner József, Liszy Pál 50 kr., Klein Tivadar, Kornits Károly 30 kr., Ausländer Béla, Baum Izidor, Csereenyés István, Grünstein

Mór, Groszmann István, Häberler Ede, Horváth Béla, Rózsa Dezső, Schnitzler Gyula, Wölzl Ede, Zinner Nánán 20 kr., Klatka József, Kozma Adolf, Lossovy Lipót, Messinger Sándor, N. N., Schlesinger Ármán, Schwartz Sándor 10 kr.; összesen 12 forint.

700. sz. ív (Rencsisovszky Ferencz gyűjtése): Athenacum r. t. igazgatósága, Szabó Dezső 10 frt, Böhm Béla 5 frt, Rencsisovszky Ferencz 2 frt, Szűts Károly, Gelléri Mihály, Rencsisovszky Ferenczné 1 frt, Csömöri J., N. N., Ziegler Sándor 50 kr.; összesen 31 frt 50 kr.

724. sz. ív (Walter Ernő): Walter Ernő 1 frt, Wrchovszky Győző, Barnafy István, Holicsovits Mihály (gyűjtő), N. N., Harter Mihály 50 kr., Speziár János, Matuszka Sándor, Szilvássy István 20 kr.; összesen 4 frt 10 kr.

730. sz. ív (Rózsa K. és neje): Reizinger István (gyűjtő) 50 kr., Balázs Béla 20 kr., N. N., N. N., G. J., E. Ö., Jurisits István 10 kr.; összesen 1 frt 20 kr.

765. sz. ív (Egyetemi nyomda): Sz. E. 10 frt, Némethy Lajos, Tessák Nándor, Fekete Ferencz (gyűjtő) 1 frt, Horváth Antal 50 kr., Braunreiter István 40 kr., Loysch Dezső, Patkó Imre, Kuttno József, Schuder Lőrincz, Mosböck József 30 kr., T. J., Stefan Ferencz, Éliás Ferencz, Gerlach Ágoston, Ilanszki Sámuel, Schwandtner G., Solt József 20 kr., Kovartsik V., N. N., Häuszler Antal, Szabó Lajos, Haris Béla, Auerbach Gusztáv, Vormündl Antal, Csabina Mihály 10 kr.; összesen 17 frt 60 kr.

766. sz. ív (Czettel és Deutsch): Spitz Adolf (gyűjtő) 50 kr., Sák Adolf 30 kr., Zellner Vilmos, Csillag Fülöp, Rothberger Mór, Haan Albert, Deutsch Géza, Lang József, Paray Illés, Mannheimer Ármán 20 kr., Weiszmann Márk, Beinfeld, Jung Ferencz, Lanzmann Lajos, Kurcz József, Fleischmann Frigyes, Szilágyi József, Neuwirth István, Hirsch Ferencz, Keller István, Spatz Béla 10 kr.; összesen 3 frt 50 kr.

769. sz. ív (Corvina-nyomda): Harsányi (Hudetz) János (gyűjtő), Adlmann János 50 kr., Liptai Sándor 30 kr., Pitzker A., Willner Leó, Gábel Károly János, Hajnal (Weisz) Mór, Grossmann Lipót, Hahn B. 20 kr.; összesen 2 frt 50 kr.

770. sz. ív (Hungária): Schopp János (gyűjtő) 30 kr., Schwartz Pál, Spitzer József, Presser Dávid, Schwarcz Manó 10 kr.; összesen 70 kr.

774. sz. ív (Nagy Sándor): Nagy Sándor 5 frt, Zimmermann Rezső, Dobler Károly, Stern Ferencz, Wittmann Ágost (gyűjtő) 50 kr., Molnár István 30 kr., Kozl Sándor, Bozsik István, Périk Andor, Misitz Elemér, Brill Lipót, László Dániel, Tomka Antal, Zubriczky Ferencz, Walentiny Antal, Brill Gyula, Kovács Gyula II., Franz János, Wellisch Sándor, Vincze Nándor, Rézer János, Szalay Sándor, Weisz József, Lichtenstein János, Illovszky Izidor 20 kr., Hadek János 10 kr.; összesen 11 frt 20 kr.

785. sz. ív (Alkotmány-nyomda): Hankó László, Markgruber Gyula 80 kr., Mária György, Tiringer Károly (gyűjtő), Weisz Henrik 50 kr., Csorda Ferencz, Balogh József 30 kr., Peidl Gyula, Hanna Károly, Pausitz József, Takács Lajos, Keresztessy Antal, Bachrathy Nándor, Deutsch Mór, Tieff L. Sándor, Frosch István, Lengyel János, Matkovics Ferencz, Pölcz Jenő, Poleszák Géza, Magyar Ignác, Piros Lajos, Márvány Gyula, Veress Kálmán, Halapka Pál, N. N. 20 kr., Bittermann Andor 15 kr., Leimetter János, Alle Gyula, Kresztics Gábor, Vajda János, Hubó Anna, Keillingner Mariska 10 kr.; összesen 7 frt 85 kr.

787. sz. ív (Gelléri és Székely): Krausz Soma (gyűjtő), Molnár Lajos, Bayer Rezső 50 kr., Szentkirályi 30 kr., Horváth Alajos 20 kr.; összesen 2 frt.

789. és 790. sz. ív (Hornyánszky): Hornyánszky Viktor 2 frt, Concha Károly ig. 1 frt, N. N., Dobronyi Gyula, Jeszenszky János, id. Kacsor Lajos, Láng G. F., Schulz 50 kr., Lehoczky Dezső 30 kr., Feleki Ferencz, Mészáros Jenő, Mészáros Vilmos 25 kr., Chvála Béla, Csecotka Károly, Kovács Fülöp, Krammer Lipót, Kronits Ljubomir, Mészáros László, Mittersky József, Priner Arnold, Ries József, Schimek Ferencz, Schulz Arthur, Ujváry Ferencz, Vélösy Károly, Wiesenberger Vilmos, Noé Ferencz 20 kr., Grosz Bernát, Höflinger Ede, Kadeřábek János, Kemele András, Kurtz Izidor, Novák Gy., Papp Ferencz, Phál Leó, Révész Bálint, Sahin Lajos, Schütz Jónás, Schneider

József, Spiegel Jakab, Weisz Miksa, Weninger István 10 kr.; összesen 11 frt 55 kr.

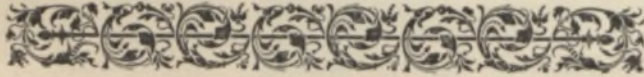
791. sz. ív (Fővárosi nyomda): Gelberger Mihály 1 frt, Baumgarten Fülöp 50 kr., Perl Henrik, Ungár Jakab, Fleischmann Márk, Pesch István, Belányi Béla, Fránkl József, Grossmann Arnold, Kaim István 20 kr., Körössy Gyula 10 kr.; összesen 3 frt 20 kr.

Magyar Nyomda (Budapesti): Szombathelyi György, Kerekes István (gyűjtő), Stoll István 50 kr., Hoztalanlyi Sándor, Kósa József, Venczel Gusztáv, Kiss Dezső 30 kr., Török László, Flachbar Zsigmond, Nagy Sándor, Jászay Gyula, Csizmadia Lajos, Benedek Sándor, Horváth Antal, Junkó Béla, Sztratyal Gyula, Lázár Dániel, Molnár Béla 20 kr., Thaner Ágoston 15 kr.; összesen 5 frt 5 kr.

Krausz-nyomda (Veszprém): Csermák József, Nánik Pál, Kele Ignác, Pollák Géza 25 kr.; összesen 1 frt.

Befolyt tehát összesen — a múlt számban kimutatott 69 frt 40 kral együtt — 268 frt 45 kr.

A 18-án túl bejött és az ezután befolyó adományokat szeptemberi füzetünkben mutatjuk ki.

HIVATALOS RÉSZ.

Havi ülés 1896. július 19-én.

Elnök *Schwind Béla* alelnök.

Schwind Béla alelnök jelenti, hogy az elnök akadályozva van a gyűlésen való megjelenésben, azért a mai ülést ő vezeti, majd üdvözlő *Schwartz Sándor* urat, a Kőr bécsi vendégét, a ki a mikor hazáját meglátogatja, nem sajnálja a fáradságot és eljön a Szakkörbe, hogy tudását, tapasztalatát feltárja a budapesti szaktársak előtt.

Elnöklő e bevezető beszédét a hallgatóság több helyen éljenzéssel kísérte s minduntalan nagy ovációkban reszelteté *Schwartz* szaktársunkat és leányát

Az előadás előtt a folyó ügyek jöttek tárgyalás alá és *titkár* jelentését a következőkben adta elő:

Tisztelt Tagtársak!

Ritka eset, hogy a Szakkör nyár derekán havi ülést tartson, mert tudjuk azt, hogy ebben az évszakban mindenki a szabad természetbe vágyódik. Amde most eltekintettünk a kanikulától, mert egy nagyon kedves vendégünk érkezett, a kit hazahozott a honvágy, hogy régen elhagyott hazáját, kedves szülővárosát ismét megláthassa. Evezredes ünnepeinket, közte a milléniumi kiállítást jött megnézni *Schwartz Sándor* úr, (*Éljenzés.*) a Graphisches Centralblatt szerkesztője és a bécsi nyomdásztanonc-zsakkiskola aligazgatója s ekközben feláldoz egy napot a mi részünkre is, hogy elmondjon nekünk egyet-mást a vezetése alatt álló szakkiskoláról. Azt hiszem, hogy a havi ülés érzelmét tolmácsolom, a mikor örömteljes szívvel üdvözlöm kedves vendégünket és szülővárosában egy magyar *Éljennel* fogadom. (*Hosszas éljenzés.*)

És most áttérek azokra a folyó ügyekre, a melyek a havi ülés keretében tartoznak.

Első ezek között az az 50 forint, a melyet a legutóbbi választmányi ülés szavazott meg *Acs Mihály* boldogult szaktársunk örökös tiszteletli elnökünk síremlékére. Tudjuk, hogy a választmány nincs feljogosítva ekkora összeg kiutalványozására; de tekintve a gyors intézkedés szükségességét, hiszszük, hogy a mai havi ülés is jóváhagyja ideiglenes intézkedéseinket. (*Alulírt helyeslés.*)

Mint már a Grafikai Szemle írta, koszorút is rendeltünk elhunyt alelnökünk ravatalára és — mint szintén tudva van — gyűjtést indítottunk síremlékére. Ugyanakkor az is fölmerült a választmány kebelében, hogy az elhunyt sírjának örökös gondozását is a Szakkör vállalja magára; de hát ez messze kiható rendelkezés, a mely közgyűlési határozatot involvál, kérjük a mai havi ülést, hogy a jövő közgyűlést, tehát ideiglenesen bizza meg a választmányt a sírhant gondozásával.

Ugyancsak a múlt választmányi ülésen olvasták fel a Grafikai Szemle 1895. évi mérlegét, mely szerint bevétel volt egészen előfizetőktől 94 frt; felvételek előfizetőktől: első felévről 30 frt, második felévről 24 frt; hirdetések után 965 frt 90 kr.; összesen 1113 frt 90 kr. Kiadás: Nyomdaköltség 572 frt 04 kr., egyéb kiadások 134 frt 23 kr., összesen 706 frt 27 kr. Felesleg 407 frt 63 kr.

E szép eredményt örömmel vette tudomásul a választmány s arra kéri a mai havi ülést: szavazzon meg a Grafikai Szemle szerkesztőjének — az előbbi évekhez hasonlóan — 25 aranyat, főmunkatársának 10 és adminisztrátorának szintén 10 aranyat tiszteletdíj gyanánt.

Az iparos-szolgák és tanoncok ideiglenes kiállításán is részt vesz körünk, még pedig néhány tehetséges körtagnak a munkáival egyetemben, a kiknek e helyen is köszönetet mondunk ügybuzgóságukért.

Az *Évkönyv* előfizetési felhívását, melynek szerkesztésével a választmány engem tisztelt meg, a napokban küldjék szét. A mikor e reám nézve kiténtető megbízatást elfogadom, számítok arra a jeles gárdára, a mely első sorban nem a szerkesztő személyeért,

hanem a magyar nyomdász-szakirodaloméért fog tolat, kérve őket, hogy nemes hivatásukat ezután is töltsék be.

Egyéb fontos jelenteni valónk most nincsen. Kérjük tehát a havi ülést: adja meg ez előterjesztésünkben foglalt pénzbeli kiadásokra nézve jóváhagyását, vagy pedig tegye meg azokra nézve esetleges észreveteleit.

A titkár jelentését helyesléssel fogadta a havi ülés és az abban foglalt perzseli kiadásokat és egyéb intézkedéseket is jóváhagyta.

Augenfeld Miksa körtag a következő szakkérdést nyújtotta be: »Ritkított (spacionlizott) szedésnél kell-e a számokat is ritkítani; továbbá az fi, fl, ff stb. összetett betűk megmaradnak-e és a kötőjel (-), vessző (;) közé jön-e spácium?»

A szakkérdes megjelteserül majd a szak- és irodalmi bizottság gondoskodik.

Most elnök előbb magyar, majd német nyelven fölkéri *Schwartz Sándor* urat: lenne szives előadást megtartani.

Schwartz Sándor először magyar nyelven egy kis előbeszédben elmondja, hogy már harminczeg év óta tavol van hazájától és jól esett most neki a lelkesedésnek e spontán megnyilatkozása, mert ő — mondja — nincsen szokva ilyen ovációkhoz, a melyekben ma részesül. Bocsánatot ker, hogy mar nem képes anyanyelven hosszabb előadásokat tartani és kéri a havi ülést: engedje meg neki azt, hogy előadást a *bécsi szakkiskoláról*, annak fejlődéséről és élt sikereiről német nyelven tarthassa meg.

Az élénk tetszettel fogadott és nagy apparátussal feidolgozott, közbe-közbe humorral fűszerezett előadás nem egyszer keltett élénk derűtséget, a melynek végeztével zajos éljenzésbe tört ki a figyelmes és szépszájú hallgatóság. Elnöklő ezután a havi ülés érzelmét tolmácsolva, köszönetet mond *Schwartz Sándor* szaktársnak az elvezetés és igazán tanulságos előadásért és meg-hívja őt és kedves leányát az esti kedélyes mulatságra. Majd felkéri a tagokat, hogy igyekezzenek a most hallott eszméknek buzgó harcosaiává lenni, hogy legalább mi adjuk meg az utanonk jövőnek az alkalmat arra, hogy egységes szakoktatás által képzett szakemberekké válhassanak, mert a jövő nagy küzdelemben ezeknek erre kétszeres szükségök lesz.

Az ülés befejezte előtt leallott *Augenfeld Miksa* körtag és rövid beszéd keretében indítványozta:

Szavazzon a mai ülés jegyzőkönyvi köszönetet *Schwartz Sándor* úrnak azért a kitüntető szíveséget, hogy hazaját meglátogassa, körünk tagjait oly igazán érdekes és tanulságos előadással szerencséseltette.

Ez indítványt nagy lelkesedéssel és szünni nem akaró éljenzéssel fogadta el a havi ülés.

Ezután elnök megköszönte a tagok élénk érdeklődését, az ülést bezarta.

Tichy Ákos, titkár.

Körünk megkeresésére *Krecsányi Ignác* úr, a krisztinavárosi szinkör igazgatója, kedvezményes jegyeket bocsátott a kör tagjainak rendelkezésére. Ezen kedvezményes jegyek váltásához szükséges utalványok *darabonként egy kr.-ért* kaphatók *Weinberger* Dezső (Franklin), *Pamuk* Ferencz (Athenaeum), *Tichy Ákos* (Pesti részvénytőnyomda), *Schwind Béla* (Pester Lloyd), *Wagner* Rezső (Államnyomda), *Kahn* Sándor (Légrády), *Novitzky* N. László (anyaegylet) uraknál és *Rencsisovszky* Ferencz szakköri pénztárosnál (VII., Kerepesi-út 64. III. 32).

Mérsékelt jegyárak:

Nagy páholy	4 frt	I. rendű körszék	40 kr.
Zsöllyeszék	90 kr.	II. » »	30 »
I. rendű zártszék	70 »	Földszinti bemenet	40 »
II. » »	55 »	Karzati zártszék első sor 40 »	
		a többi	35 »

Vasárnap és ünnepnapokon földszinti bemenetre jegyek nem aduának ki.

Feld Zsigmond úr, a városligeti szinkör igazgatója, szintén engedélyezett kedvezményes árú jegyeket. Ehhez való utalványok ugyanott kaphatók, hol a budiáik. Az árak következők:

Földszinti páholy	3 frt 50 kr.	Oldalföldszint	40 kr.
I. emeleti	2 » 50 »	I. emeleti erkély 1-ső sor 50 »	
I. rendű zsöllye	80 »	I. » » többi sor 40 »	
II. »	60 »		

Vasár- és ünnepnapokon lehelőség szerint.

Kedvezményes jegyek a Vígsházba. A Vígsház igazgatósága Körünk megkeresésére a következő, igen mérsékelt helyárakat engedélyezte:

Földszinti támlásszék IX-XII. sor	80 kr.
» » XIII-XVI. »	70 »
I. Erkély	80 »
I. » » VI-XI. »	50 »
II. » » zártszék I. »	60 »
II. » » » II-IV. »	40 »

Bemutató és rendkívüli előadásokra nem érvényesek.

A váltandó jegy, kelet és ár tintával irando ki és csak aznapra érvényes, melyre kiállítva lett.

Minden jegyre külön utalvány kell. Utalványok a szinköri utalványok árusítóinál kaphatók.

Figyelmeztetés. Választmányi határozat értelmében *Évkönyvre* csak azok a tagok tarthatnak igényt, kik legelőbb ez évi **augusztus hó** óta tagjai a körnek és a kik tagsági illetékeket bezárólag *november hóra* is már lefizették. Az a tag, ki két hónappal van hátralékban, *Évkönyvet nem kap.*

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű *kondícióváltozást, úgy az abba való be-, mint kilépést haladéktalanul* adjanak tudtul a Kör *pénztárosának,* mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a czélra egy egyszerű levelezőlap.

Junius hóban a következő üzletek fizettek tagsági díjat: Államnyomda 2.10, Athenaeum 7.50, Buschmann —, Corvina 2.70, Czettel és Deutsch 1.50, Egyetemi nyomda 3.30, Franklin —, Garai —.60, Hornyánszky 1.50, Hungária 2.40, Kosmos —, Községi nyomda 2.10, Légrády 6.80, Magyar nyomda —, Márkus —, Nagy Sándor 2.40, Neumayer —.90, Pátria 1.80, Pallas 4.80, Posner —, Pester Lloyd —, Pressburg —.60, Részvény 8.70, Wodianer —.90. — Egyesek: Gelberger M. —.30, Holicsovits M. —.30, Grósz József —.30, Feldmann I. P. —.30, Ádám Ármin —.30, Hanna K. —.60, Fischhoff H. 2.10, Schwarz J. I. 1.20, Csutor Ede —.40, Feldmann Mór 1.80, Szily Péter —.60.

Julius hóban a következő üzletek fizettek tagsági díjat: Államnyomda 2.10, Athenaeum 6.30, Buschmann 1.60, Corvina 2.40, Czettel és Deutsch 1.20, Egyetemi nyomda 2.40, Franklin —, Garai —.60, Hamburger és Birkholz 1.80, Hornyánszky —, Hungária 1.50, Kosmos —.90, Községi nyomda 2.10, Légrády 6.30, Magyar nyomda —, Márkus 3.—, Nagy Sándor —, Neumayer 2.70, Pátria 2.40, Pallas 6.—, Posner 1.50, Pester Lloyd —, Pressburg —.60, Részvény 9.60, Wodianer 2.40. — Egyesek: Berger Á. —.30, Gelberger M. —.30, Feldmann I. Pál —.60,

Hanna K. —.60, Holicsovits M. —.30, Wagner Ferencz —.90, Tiringner K. 1.50, Taksas J. —.90, Fésüs J. —.30, Szabó Imre —.60, Csutor E. —.40, Neuwald I. 3.60, Reisinger J. —.90.

Pokol-körkép és Feszty-körképjegyek csak *Tichy Ákos* titkárnál (Részvénynyomda), *Rencsisovszky Ferencz* pénztárosnál és *Novitzky N. Lászlónál* kaphatók darabonkint 32 krajczárért.

A KIADÓHIVATAL ÜZENETE

Reklamációk elkerülése végett tudatjuk, hogy megállapodás folytán a Grafikai Szemle címére érkező pénzküldeményeket hetenkint egyszer, még pedig pénteken kapjuk meg a postáról. Azért fordul elő az, hogy sokszor 8—10 napot is kell várni a küldeményekre.

Nyomda-eladás. Kecskeméten *Tóth László* könyvnyomdája előnyös fizetési feltételek mellett eladó, esetleg egy oly egyén, ki egy kisebb nyomda vezetésére s továbbfejlesztésére képes, *tőke nélkül* is társul felvétetik. Bővebb értesítés szereshető a nevezett nyomda tulajdonosánál Kecskeméten.

Jutányosan eladó: még használatban álló *Bernhardt-féle* táposó-nyomógép (rámaúr 25 × 33 cm.); *Anger-féle* könyvaranyozógép (tegely nagyság 43 × 21 cm.); 45 kgr. összsúlyú *negyedes tértő* (Durchschuss); 60 kgr. összsúlyú huszonötféle hosszúságú és négyfélekepű *rézvonat*, mind *Haase-rendszerre vágott* és nagyrészen egészen új. Bővebb felvilágosítást ad (levél útján is) *Szóllóssy Károly* (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság, hold-utca 7.).

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a Könyvnyomdászok Szakköre.

Felölös szerkesztő: TANAY JÓZSEF. * *Főmunkatárs:* BAUER JÁNOS M.

Készletben raktáron

majdnem egészen új és keveset használt gépek:

- egy Anger-féle gyorssajtó, 63 × 95 cm. nyomású;
- egy Anger-féle amerikai gyorssajtó, ráma belső világossága 26 × 37;
- egy vágógép, metszhossza 65 cm.;
- egy Brehmer-féle fűzőgép

jutányosan eladók.

ELADÁSRA ÉS F. ÉV OKTÓBER HÓ VÉGÉN ÁTVÉTELRE KERÜL

AZ EZREDEYES KIÁLLÍTÁS SOKSZOROSÍTÓ-PAVILLONJÁBAN

HASZNÁLATBAN LEVŐ

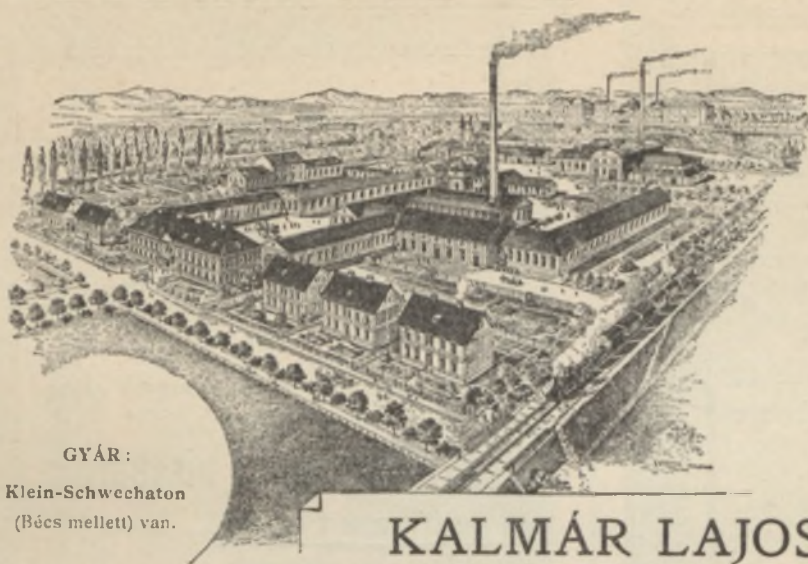
UJONNAN BERENDEZETT KÖNYVNYOMDA.

BŐVEBB ÉRTESETÉS NYERHETŐ

AZ ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDE-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁGNÁL

DESSEWFFY-UTCZA 32. SZ.

GYÁR:

Klein-Schwechaton
(Bécs mellett) van.

Könyv- és könyomdai festékgár

Schiff, Srpek

KÖZPONT:
BÉCS & Comp.

I., Lothringerstrasse 3.

Koromégetés Kenczefőzés
Hengeranyag.

A gyártmányok védjeggyel vannak
ellátva.

A cég budapesti
kizárólagos képviselője és raktára

BUDAPEST
VII. ker., Dohány-utca 10. szám.

TELEFON 58-63.

KALMÁR LAJOS

Figyelmeztetés.

A nyomdáknban a hengerek át- és újjáöntése gyakran szükségessé válik, miért is bátorkodunk a t. nyomdatulajdonosoknak legkitünőbbnek elismert hengeranyagainkat a következő árak mellett ajánlani:

»Austria« extra kgja . . . . . 1 frt 80 kr.
» prima » . . . . . 1 » 50 »
»L« hengeranyag » . . . . . 1 » 25 »

Fenti árak franko házhoz szállítva értendők. — Bátorkodunk a t. nyomdatulajdonosok becses figyelmét különösen »L« hengeranyagunkra felhívni, mely úgy kitünő minősége, mint olcsó ára által előszeretettel használtatik.

Mintákkal bármikor kívánatra díjmentesen szívesen szolgálunk.

Szükség esetén

Postapapírokban: fehér és színes, Bankpost, ivrét, negyed és nyolczad alakban, vonalozva és koczkázottan;

Iró és fogalmazó papírok: irodai, posta és minden alakban;

Okmány- és könyvpapírok;

Nyomtató papírok: famentes, középfinom és közönséges, újságok, folyóiratok és könyvek, zeneművek és könyomdai munkák részére;

Illusztrációk nyomtatására szolgáló papírok amerikai módon előállítva: diszművek, fény- és színnyomatok, metszetek részére;

Színes papírok: borítékok, falragaszok, újságmellékletek stb. számára;

Karton-papírok: fehér, színes és levelező-lapkarton a legnagyobb választékban;

Rajzpapírok: tekercsek és ívekben;

Itató- és szürlepapírok;

Csomagoló és göngyölő papírok: minden czélokra;

Fénylemezek (posztónyirólemezek) és mindennemű

Lemezekben kérem szíves megbízásaival hozzam fordulni.

MOIRET F. ÖDÖN

PAPIRNAGYKERESKEDÉS
ÉS GYÁRI PAPIRRAKTÁR

Budapest, V. kerület, Gyapju-utca 6. szám.

Roeder Gusztáv és Tsai

cs. és kir. szab. Marschendorff papírgár raktára
és képviselősege.

»Steyrermühl«

papírgár és kiadóársaság Aichberg-Steyrermühle
képviseelősege és raktára.

Nagy választékot tart a legkülönbébb
célszerű és divatos

Könyv- és Czimbetűkből.

Elvállal igen jutányos áron egész
nyomdai berendezéseket.

FISCHER ÉS MIKA

BETŰ- ÉS TÖMÖNTŐDE
BUDAPEST
VII., Király-uteza 83. sz.

★

Folytonos készletben tart szerb és
héber betűket, körzeteket és kizá-
rásokat, nyomdai szerelvényeket,
betűszekrényeket és állványokat,
a leggyorsabban készítve és legjobb
minőségben kiállítva.

Betüöntöde

Ludwig & Mayer

M. m. Frankfurtban.

✱

Ajánlja általánosan elismert, legjobb anyag-
ból készült

KENYÉR, CZÍM- ÉS DÍSZBETŰIT,

KÖRZETEIT

es egyéb

DÍSZITMÉNYEIT.

★

A cég képviselője Budapesten

FRUND JÓZSEF

Király-uteza 112., II. em.

Mörner J. és Társa

Gépgyára és Vasöntödéje Budapesten

KÉSZIT:

Egyszerű gyorsajtókat, 2 vagy 4 festék-
dörzsölő hengerrel.

Kétszint nyomó gépeket, 2 festékszerke-
zettel, 2 vagy 4 festékdörzsölő hengerrel.

»Hungaria« accidenz-gyorsajtókat.

Tégelynyomású gyorsajtókat.

Önműködő késkészörülő-gépeket.

Aranyozó-, dombornyomású- és kivágó-
sajtókat.

Csomagoló- és simítóajtókat.

Papírvágó- és papírfúró-gépeket.

Könyomdai gyorsajtókat.

Könyomdai kézisajtókat.

Tömöntödei berendezéseket.

Transzmisszió-telepeket.

Körforgású nyomógépeket

ujságok, könyvek és illusztrált mű-
vek egy- és többszinbeni nyomására,
tökéletesbitett tölcser- és körbenforgó
készhajtogató készülékkel.

Használt gyorsajtók

alaposan kijavítva és átalakítva, jótállás mellett jutányos árért eladók.

WEINWURM ANTAL

fényképész,

első magyarországi chemi-
graphiai műintézete.

Budapest, Károly-u. 3.

Készít mindennemű horganyedzesű duczot utotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia útján. Alaprajzok, térképek, hálózatok fotolitho-
grafia útján a leg-
jutányo-
sabbban s
pontosan
sokszorosít-
tatnak.

*Külön beren-
deszt háson
kívül fény-
képfelvételre.*

Rust J. H. és Társa

BETŰÖNTÖDÉJE ÉS MŰSZAKI GYÁRA
BÉCS, V. KER., GRIESGASSE 10.

Nyomdai teljes felszerelések, bármilyen nyelvű betűk, körzetek, ékítmények, rézleányok és vignetták.

Kitüntetve a császári sas használati jogával. — Mérsékelt árak.
Kitüntetések: Bécs, Berlin, Páris, M. m. Frankfurt, Nürnberg stb.

Államilag kedvezményezett

ELSŐ MAGYAR KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

47.004. és 53.406.
sz. osztrák-magyar
szabadalmak.

Kurzweil János és Tsa

Kitüntetve:
Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Orsz. Ipar-Egyes.
1892.

GYÁR:

Budapest

IRODA ÉS RAKTÁR:

IX. ker., Márton-uteza 19.
Vendel-uteza 17.

V. kerület, Hold-uteza
23. szám.

Készít legjobb minőségű

ujság-, mű-, illusztráció-, díszmű- és mindenféle színes festéket.

KOROMÉGETÉS.

KÉNCZÉK. BRONZOK.

Telefon 270.

Patent gelatin-hengeranyag.

Szedősorzó igazítható feszítővel, szabadalmazott
saját találmány.

Cs. és kir. szab.

HERMANETZI PAPIRGYAR

— RAKTÁRA —

Budapest, V. ker., Arany János utca 8. sz.
(Alapított 1829. évben).

Levél-, könyv-, nyomda-, boríték-,
író-, karton-, rajz-, csomagoló- és
göngypapírok.

***

Merített író-, okmány- és könyvpapírok.

***

Másoló-, selyem- és virág-selyempapírok.

★

Itatós-, szűrle- és mindennemű
merített nyomdapapírok.

Mindennemű lemezek stb. Papirzacskógyár.

Minőségükben a legjobb! * * *

* * * Áraikban a legolcsóbb!

Kő- és könyvnyomdai festékek.

R. Englert és Dr. F. Becker

✠ PRÁGA ✠

Vegyészeti és festékgyára.

Készít legkitünőbb minőségben kő- és könyv-
nyomdák részére minden fajta

Festéket, hengeranyagot és kenczéket.

✠

Kivánságra árjegyzék, minták és külön ajánlat.

Képviseelő Magyarország részére:

Detsinyi Gusztáv vegyésztanár

Budapest, VI., szív-utca 33.

Géplevélboríték * Gyászlapok

Névjegy-karton

Gyári főraktár Magyarország részére:

GOLDZIEHER GÉZA

BUDAPEST

V. kerület, Arany János-utca
20. szám alatt.

A MYRTLE MARK kapható minden papírkereskedésben.

Legjobb és legkitünőbb
minőségű

Papírárúk.

GESCHÜTZT.

DEPOSÉ.

GOLDZIEHER GÉZA

BUDAPEST

V. kerület, Arany János-utca
20. szám alatt.

A MYRTLE MARK kapható minden papírkereskedésben.

Legjobb és legkitünőbb
minőségű

Papírárúk.

Könyv- és könyvnyomdai
szines és fekete festékek gyára.

Huber Mihály

ALAPITTATOTT 1780-BAN.

München és New-York.

Kizárólagos képviselője Magyarország és
a keleti tartományok részére

Fuehs Dávid

Budapesten

IV. kerület, Újvilág-utcza 6. szám.

Eme dúsan felszerelt raktárból bárminemű
megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Árjegyzékekkel és nyomásmintákkal kívánatra
készséggel szolgálunk.

Könyv- és könyvnyomdai
festékek gyára.

WÜSTE F.

BÉCS

I., Kolowratring 9. szám.

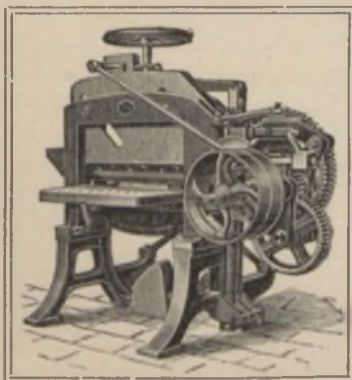

GYÁRT: Fekete és szines, kő-
és könyvnyomdák részére,
valamint réznyomáshoz szük-
séges mindennemű és színű

festékeket,

hengeranyagot
és
firniszt.

Papírvágógép.

Különlegesség 1855 óta

GÉPEK

a papíripar

minden ágazata részére.

★

700 munkás!

★

A gyár évenként 3700
gépet készít.

KRAUSE KÁROLY gépgyára
LIPCSÉBEN.

Raktáros és képviselő: **DESSAUER ÉS MÁRKUS** Budapest, Lázár-utcza 13.

Szám	Vágóhossz- szűkség	Vágóanyag- szűkség	Árak		Impressió	Vágószélesség	Gyornóság- nyereg
			kézl- hajtásra	mótor- hajtásra			
			M á r k a				
			cm.				
AB	50	18	425	550	150	100	80
AB a	55	19	485	610	160	105	80
AC	60	14	575	700	175	110	85
AC a	65	14	650	775	185	115	85
AD	71	17	740	865	200	120	90
AD a	76	17	825	950	220	125	90
AE	83	18	950	1075	240	135	95
AE a	91	18	1050	1175	250	130	95
AF	95	19	1150	1275	260	135	100
AF a	100	19	1250	1375	280	140	100
AG	108	20	1400	1525	315	145	105
AG a	118	20	1500	1625	325	150	105
AH	120	21	1600	1725	340	155	110
AH a	140	21	1950	2075	385	160	115
AJ	160	22	2275	2400	390	160	120
AZ	210	17	—	4700	500	200	—

Beleértve két jóminőségű kést, két vágó-
lécet, csavarkulcsot és olajkannát.

Ismételadónak engedmény.

Ólomzárgyártás

Bélyegzőmetszés

Tömöntőde, Galvanoplasztika, Rézléniagyártás

Telefon 450. sz.

Mechanikai

műhely

ELSŐ MAGYAR

BETÜÖNTŐDE RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

BUDAPEST

VI., Dessewffy-uteza 32.

VI., Dessewffy-uteza 32.

Egész nyomdai berendezések ♦ ♦ ♦

jutányosan és gyorsan foganatosíttatnak.

Folyton dúsz raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román
és bolgár ékezetű

Könyv- és Czímбетűkben

továbbá

Körzetek, Rézléniák és Kizárásokban,

**A legkülönfélébb ékítmények és egyéb nyomdai
felszerelésekben.**

E lap szövege az öntőde betűivel nyomtatott.